

V Bruseli 18. 12. 2020
COM(2020) 838 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE
o vykonávaní nariadenia (EÚ) 2018/643 o štatistike železničnej dopravy

1. ÚVOD

1.1. CIEĽ SPRÁVY

V článku 9 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/643 z 18. apríla 2018 o štatistike železničnej dopravy¹ sa stanovuje, že Komisia musí po konzultácii s Výborom pre Európsky štatistický systém predložiť Európskemu parlamentu a Rade správu o vykonávaní tohto nariadenia a o budúcom vývoji do 31. decembra 2020 a potom každé 4 roky.

V prvom oddiele tejto správy sú uvedené súvislosti nariadenia, politický kontext a krajiny a štatistika, na ktoré sa nariadenie vzťahuje. Druhý oddiel predstavuje problémy spojené s vykonávaním nariadenia a tretí a štvrtý oddiel obsahujú opis možného budúceho vývoja a závery.

1.2. SÚVISLOSTI PRÁVNEHO RÁMCA

Pôvodným právnym základom pre štatistiku železničnej dopravy bolo nariadenie (ES) č. 91/2003². Keďže toto nariadenie bolo niekoľkokrát podstatným spôsobom zmenené, v záujme prehľadnosti bolo v roku 2018 prepracované ako nariadenie (EÚ) 2018/643 a všetky zmeny boli zlúčené do jedného nového právneho textu.

Nariadenie (ES) č. 91/2003 bolo navrhnuté tak, aby Komisia, ostatné inštitúcie EÚ, národné vlády a široká verejnosť dostávali porovnateľné, spoľahlivé, zosúladené, pravidelné a komplexné štatistické údaje o železničnej nákladnej a osobnej doprave.

Cieľom zmien zavedených v roku 2016 nariadením (EÚ) 2016/2032 bola aktualizácia a zjednodušenie pôvodného aktu (a tým zníženie záťaže členských štátov). Zmeny boli zamerané aj na optimalizáciu súčasného právneho rámca pre európsku štatistiku železničnej dopravy a na jeho zosúladenie s Lisabonskou zmluvou.

1.3. POLITICKÝ KONTEXT

Komisia za posledných 25 rokov aktívne navrhovala reštrukturalizáciu európskeho trhu železničnej dopravy s cieľom posilniť postavenie železníc vo vzťahu k ostatným druhom dopravy. Úsilie Komisie sa sústredilo na tri hlavné ciele, ktoré sú zásadné pre rozvoj silného a konkurencieschopného odvetvia železničnej dopravy:

1. otvoriť trh železničnej dopravy hospodárskej súťaži;
2. zlepšiť interoperabilitu a bezpečnosť vnútroštátnych sietí;
3. rozvíjať infraštruktúru železničnej dopravy.

Význam tejto politiky je veľmi veľký. V bielej knihe *Plán jednotného európskeho dopravného priestoru – Vytvorenie konkurencieschopného dopravného systému efektívne využívajúceho zdroje*³ sa stanovilo niekoľko cieľov pre konkurencieschopný železničný dopravný systém efektívne využívajúci zdroje. Odvtedy bolo prioritou dosiahnutie jednotného európskeho železničného priestoru: i) odstránením technických, správnych a právnych prekážok, ktoré bránia vstupu na vnútroštátne železničné trhy a ii) dokončením

¹ Ú. v. EÚ L 112, 2.5.2018, s. 1.

² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 91/2003 zo 16. decembra 2002 o štatistike železničnej dopravy (Ú. v. ES L 14, 21.1.2003, s. 1).

³ KOM(2011) 144 v konečnom znení.

do roku 2050 európskej vysokorýchlostnej železničnej siete, kedy by sa mala väčšina cestujúcich na stredné vzdialenosti prepravovať po železnici.

Údaje zozbierané podľa nariadenia (EÚ) 2018/643 sú okrem podpory potrieb politik dôležité aj pre dopravné spoločnosti, univerzity, výskumných pracovníkov a tvorcov modelov pracujúcich v železničnej doprave.

Členské štáty špecifikovali v dotazníku zaslanom v apríli 2020 prínosy údajov odvodených zo štatistiky železničnej dopravy. Údaje podľa ich spätnej väzby využívajú: vnútroštátne orgány; výskumné ústavy; samotný železničný sektor na analýzu a plánovanie; inštitúcie EÚ; medzinárodné organizácie ako Medzinárodné fórum pre dopravu a Európska hospodárska komisia OSN a tvorcovia politik na účely plánovania, monitorovania cieľov a rozhodovania. Členské štáty ďalej uviedli, že údaje sú potrebné na: sledovanie vývoja činnosti v železničnej doprave krátkodobým monitorovaním (pomocou štvrťročných údajov) a dlhodobým monitorovaním (pomocou ročných údajov); uskutočňovanie vnútroštátnych analýz trendov a uskutočňovanie referenčných kritérií s ostatnými krajinami a sledovanie, ako sa vyvíja podiel železničnej dopravy na celkovej európskej doprave v porovnaní s inými druhmi dopravy (rozdelenie podľa druhov dopravy).

Európska zelená dohoda⁴ je novou stratégiou rastu, ktorej cieľom je dosiahnuť udržateľné hospodárstvo EÚ tým, že sa výzvy v oblasti klímy a životného prostredia premenia na príležitosti vo všetkých oblastiach politiky a umožní sa spravodlivá a inkluzívna transformácia pre všetkých. V Európskej zelenej dohode sa požaduje do roku 2050 zníženie emisií z dopravy o 90 % vrátane nasledujúcich prioritných opatrení zameraných na prechod na udržateľnú a inteligentnú mobilitu:

- posilnenie „multimodálnej“ dopravy,
- podpora automatizovanej a prepojenej mobility v rámci rôznych druhov dopravy,
- lepšie riešenie externých nákladov na dopravné činnosti prostredníctvom oceňovania,
- zvýšenie výroby a zavádzanie udržateľných alternatívnych dopravných palív a
- znižovanie znečistenia pochádzajúceho z dopravy, najmä v mestách.

Na urýchlenie tohto prechodu by sa významná časť cestnej nákladnej dopravy mala presunúť na železnicu a vnútrozemské vodné cesty (v súčasnosti sa 75 % vnútrozemskej nákladnej dopravy uskutočňuje po cestách).

1.4. POKRYTIE ČLENSKÝCH ŠTÁTOV A OSTATNÝCH KRAJÍN

Nariadenie (EÚ) č. 2018/643 sa uplatňuje priamo a v celom rozsahu na všetky členské štáty.

Od všetkých členských štátov sa vyžaduje, aby poskytli údaje stanovené v nariadení, s výnimkou Malty a Cypru, ktoré nemajú železničnú infraštruktúru, a teda žiadnu činnosť v železničnej doprave.

Údaje o železničnej doprave poskytujú aj tri krajiny Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO) – Nórsko, Švajčiarsko a Lichtenštajnsko. Tri kandidátske krajiny (Čierna Hora, Severné Macedónsko a Turecko) a jedna potenciálna kandidátska krajina (Bosna a Hercegovina) poskytujú údaje dobrovoľne.

V súlade s článkom 6 nariadenia (EÚ) 2018/643 krajiny zasielajú Eurostatu: i) podrobné ročné štatistiky o nákladnej a osobnej doprave; ii) štvrťročné štatistiky o nákladnej a osobnej doprave; iii) regionálne štatistiky o nákladnej a osobnej doprave (každých 5 rokov, počas referenčného obdobia 1 roka); iv) štatistiky o prepravných prúdoch na železničnej sieti

⁴ COM(2019) 640 final.

(každých 5 rokov, počas referenčného obdobia 1 roka) a v) ročné štatistiky o rozsahu dopravnej činnosti v nákladnej a osobnej doprave.

Od 1. februára 2020, keď Spojené kráľovstvo vystúpilo z Európskej únie, Eurostat doplnil do svojich súborov údajov nový agregát „Európska únia – 27 krajín (od roku 2020)“, v ktorom nie je zahrnuté Spojené kráľovstvo. Spojené kráľovstvo počas prechodného obdobia až do konca roka 2020 naďalej zasiela údaje Eurostatu a tieto údaje sa sprístupňujú používateľom.

2. SLEDOVANIE VYKONÁVANIA NARIADENIA

2.1. PLNENIE ZÁKONNÝCH POVINNOSTÍ

Povinnosti týkajúce sa poskytovania údajov vymedzené v nariadení (EÚ) 2018/643 majú veľmi dobrú úroveň dodržiavania, pričom všetky členské štáty poskytujú požadované súbory údajov. V dôsledku zmien na vnútroštátnej úrovni (napr. zmeny v IT alebo zmeny na železničnom trhu) sa niekedy môžu vyskytnúť krátke oneskorenia. Tieto oneskorenia však nikdy nemali vplyv na tvorbu štatistiky železničnej dopravy. Krajiny sa riadia dohodnutou metodikou a zabezpečujú tvorbu kvalitnej a spoľahlivej štatistiky o nákladnej a osobnej železničnej doprave v Európe.

2.2. METÓDY ZBERU ÚDAJOV POUŽÍVANÉ V ČLENSKÝCH ŠTÁTOCH

Železničné podniky zhromažďujú údaje metódami, ktoré prijala každá krajina, a zasielajú ich vnútroštátnym orgánom zodpovedným za spracovanie údajov. *Referenčná príručka o štatistike železničnej dopravy*⁵, ktorú vypracoval Eurostat, obsahuje kapitolu venovanú národným metodikám s podkapitolou o zostavovaní údajov a riadení kvality.

2.3. ADMINISTRATÍVNE ZAŤAŽENIE ČLENSKÝCH ŠTÁTOV

Eurostat sa neustále zaujíma o znižovanie a zjednodušenie administratívneho zaťaženia. Na základe spätnej väzby od členských štátov Eurostat zavádza v spolupráci s národnými štatistickými úradmi konkrétne opatrenia na zníženie záťaže, ktorú predstavuje zber a vykazovanie údajov.

Nariadenie (ES) č. 91/2003 bolo v roku 2016 na základe žiadostí členských štátov zmenené s cieľom znížiť a zjednodušiť ich administratívne zaťaženie. Upravené boli tieto prílohy:

- príloha B – „Ročné štatistiky o nákladnej doprave (zjednodušené vykazovanie)“ – bola vypustená,
- príloha C – „Ročné štatistiky o preprave osôb (podrobné vykazovanie)“ – bola zjednodušená odstránením tabuliek C1 („Prepravené osoby podľa typu prepravy – predbežné údaje, iba počet cestujúcich“) a C2 („Prepravené osoby v medzinárodnej doprave podľa krajiny nástupu a krajiny výstupu – predbežné údaje, iba počet cestujúcich“),
- príloha D – „Ročné štatistiky o preprave osôb (zjednodušené vykazovanie)“ – bola vypustená,
- príloha H – „Údaje o nehodách v železničnej doprave“ – bola vypustená. Do roku 2016 poskytovali členské štáty údaje o nehodách Eurostatu a Železničnej agentúre Európskej únie. Tieto údaje sa od roku 2016 poskytujú iba agentúre, aby sa znížila

⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/29567/3217334/Reference+manual+on+Rail+Transport+Statistics+%28Version+8.01%29/ed767b61-7fca-470a-a9e2-582e4aabcdcb> (dostupné iba v angličtine).

záťaž členských štátov. Agentúra potom zašle údaje Eurostatu na ďalšie šírenie prostredníctvom jeho databázy⁶,

- príloha I – „Zoznam železničných podnikov (vykazovanie zoznamu podnikov)“ – bola vypustená.

Eurostat pracoval na vývoji prísnejších postupov na overovanie údajov a kontroly kvality, ktoré poskytnú rýchlu spätnú väzbu členským štátom vo veľmi skorom štádiu prenosu údajov.

Rámec vymedzený v nariadení (EÚ) 2018/643 je podľa údajov získaných z dotazníka zaslaného členským štátom v apríli 2020 dostatočný na to, aby vyhovoval potrebám používateľov bez toho, aby nadmerne zaťažoval respondentov. Krajiny sa domnievajú, že údaje majú významnú hodnotu a že súvisiaca záťaž a náklady pre respondentov a štatistické úrady pri zbere týchto údajov sú vo vzťahu k ich prínosom opodstatnené. Členské štáty uznávajú, že logistika šetrná k životnému prostrediu nie je mysliteľná bez železničnej dopravy, ktorá predstavuje odvetvie vyžadujúce si modernizáciu a posilnenie. V záujme podpory tohto procesu sú potrebné relevantné a spoľahlivé údaje na účely vymedzenia a vyhodnotenia rôznych opatrení.

2.4. OVEROVANIE ÚDAJOV A KVALITA PRIJATÝCH ŠTATISTICKÝCH ÚDAJOV

Hoci sú členské štáty zodpovedné za kvalitu štatistiky železničnej dopravy, Komisia prijíma všetky potrebné opatrenia na zisťovanie chýb v údajoch, ktoré dostáva. Eurostat spravuje spoľahlivý IT systém na príjem, overovanie a spracúvanie údajov a vykonáva niekoľko typov kontrol údajov. Ak sa zistia chyby, od krajín sa vyžaduje, aby poslali revidované údaje.

Pokiaľ ide o technické opatrenia na prenos údajov, dosiahla sa vysoká úroveň normalizácie. Krajiny zasielajú Eurostatu údaje prostredníctvom portálu EDAMIS v súlade s požadovanou štruktúrou súborov a formátom záznamu. Proces overovania zavedený hlavným IT systémom umožňuje včasné odhalenie základných chýb a chybných kódov, čo umožňuje rýchlu integráciu informácií do produkčnej databázy Eurostatu.

Po načítaní údajov do produkčnej databázy Eurostatu sa vykonávajú podrobné kontroly, aby sa zabezpečila kvalita zasielaných údajov. Tieto kontroly kvality sú zamerané na konzistentnosť výkazových tabuliek jednotlivých krajín, konzistentnosť týchto tabuliek v priebehu času a koherenciu medzi rôznymi typmi tabuliek a porovnávajú sa nimi výsledky medzi partnerskými vykazujúcimi krajinami (zrkadlové štatistiky).

Celkovo sa kvalita údajov považuje za dobrú. Stále však treba vynaložiť úsilie na zníženie asymetrií, ktoré vyplývajú zo zrkadlových štatistík, hoci niektoré z týchto asymetrií spôsobujú rozdiely v národných metodikách a nemožno ich ľahko odstrániť. Zároveň treba zlepšiť vykazovanie údajov o tranzite, a to zosúladením metód zberu údajov vo vykazujúcich krajinách.

2.5. METODICKÁ PODPORA ČLENSKÝCH ŠTÁTOV

Na účely vykonávania nariadenia (EÚ) 2018/643 poskytuje Eurostat vykazujúcim krajinám stálu metodickú a technickú podporu.

V rámci tejto podpory Eurostat organizuje návštevy krajín s cieľom diskutovať o nejasných otázkach. Eurostat okrem toho každé dva roky organizuje stretnutie národných expertov (Expertná skupina pre štatistiku železničnej dopravy) zo všetkých členských štátov, krajín EZVO, kandidátskych krajín a potenciálnych kandidátskych krajín, aby si vymenili

⁶ <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (dostupné v angličtine, francúzštine a nemčine).

osvedčené postupy a diskutovali o kvalite údajov, metodických otázkach a nových projektoch. Vykonávanie nariadenia je zároveň pravidelným bodom programu zasadnutí Koordinačnej skupiny pre štatistiku o doprave.

Referenčná príručka o štatistike železničnej dopravy poskytuje členským štátom usmernenia k vykonávaniu nariadenia. Referenčná príručka sa pravidelne aktualizuje (väčšinou raz ročne), aby obsahovala najaktuálnejšie informácie, dokumentáciu a usmernenia týkajúce sa zberu štatistiky železničnej dopravy.

Eurostat sa v úzkej spolupráci s Európskou hospodárskou komisiou Organizácie Spojených národov a Medzinárodným fórom pre dopravu v roku 2019 podieľal na uverejnení piateho vydania *Slovníka pre dopravnú štatistiku*, ktorý obsahuje aktualizovanú a vylepšenú sekciu o železničnej doprave. Cieľom slovníka je zjednotiť definície dopravnej štatistiky na európskej a medzinárodnej úrovni.

2.6. ŠÍRENIE ÚDAJOV

Eurostat zverejňuje údaje zozbierané podľa nariadenia (EÚ) 2018/643 prostredníctvom svojej databázy určenej na šírenie údajov, ktorá je bezplatne prístupná na webovom sídle Eurostatu. K dispozícii je 26 tabuliek o železničnej doprave, ktoré sú pravidelne aktualizované a doplnené podrobnými súbormi metaúdajov.

Eurostat takisto produkuje články „Statistics Explained“, v ktorých je uvedená analýza údajov pre médiá a širokú verejnosť⁷. Údaje sa šíria aj prostredníctvom prispôbených extrakcií údajov pre používateľov a tvorcov politík, správ Eurostatu a publikácií Eurostatu [napr. štatistická kniha *Energy, transport and environment statistics* (Štatistiky o energetike, doprave a životnom prostredí)⁸].

3. ĎALŠÍ VÝVOJ ŠTATISTIKY ŽELEZNIČNEJ DOPRAVY

V Európskej zelenej dohode bol oznámený súbor politík transformácie vo všetkých hospodárskych odvetviach vrátane dopravy. Štatistika železničnej nákladnej a osobnej dopravy môže pomôcť pri stanovovaní a monitorovaní politických cieľov poskytovaním údajov o objemoch prepraveného tovaru, počtoch cestujúcich, najazdených kilometroch a vybavení a infraštruktúre. Takéto informácie sa zbierajú podľa nariadenia (EÚ) 2018/643 a z dobrovoľných dotazníkov.

Možnosť zberu týchto informácií podľa nariadenia (EÚ) 2018/643 je v niektorých krajinách obmedzená dôvernosťou údajov. Eurostat spolu s členskými štátmi prešetrí, či a ako možno zmierniť obmedzenia vyplývajúce z dôvernosti údajov.

S cieľom zabezpečiť širšie pokrytie štatistiky železničnej dopravy Eurostat podpísal so Železničnou agentúrou Európskej únie administratívnu dohodu o prijímaní a zverejňovaní údajov o:

- i) dĺžke tratí a koľajníc vybavených Európskym systémom riadenia železničnej dopravy (ERTMS);
- ii) počte železničných staníc vybavených zariadeniami pre osoby so zníženou pohyblivosťou.

Prvé údaje zverejnené v treťom štvrtroku 2020 súvisia s dĺžkou tratí vybavených systémom ERTMS.

⁷ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Category:Rail> (dostupné iba v angličtine).

⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-DK-19-001> (dostupné iba v angličtine).

Eurostat okrem toho pracuje na vývoji železničnej dištančnej matice, ktorá pomôže pri výpočte ukazovateľov rozdelenia jednotlivých druhov dopravy podľa úsekov vzdialenosti bez toho, aby vykazujúcim krajinám spôsobila ďalšiu záťaž. Pri dištančnej matici pre železnice sa vychádza z úrovne klasifikácie regiónov podľa NUTS 2 tak, aby sa zhodovala so zberom regionálnych údajov o železničnej doprave v rámci prílohy IV k nariadeniu (EÚ) 2018/643. Spôsob vývoja dištančnej matice bude závisieť od zlepšenia geografických sietí. Jej uplatňovanie bude závisieť hlavne od dostupnosti a kvality údajov o železničnej doprave na regionálnej úrovni.

Geografické pokrytie štatistiky železničnej doprave by sa mohlo rozšíriť v dôsledku budúceho rozširovania EÚ a dobrovoľného zapojenia ďalších krajín a/alebo medzinárodných organizácií prostredníctvom dohôd o spolupráci.

Členské štáty podľa dotazníka zaslaného v apríli 2020 v súčasnosti nevidia potrebu zmien alebo vylepšení nariadenia (EÚ) 2018/643. Nevyskytli sa žiadne nové potreby používateľov, ktoré by sa mali riešiť. Nové vnútroštátne, európske a medzinárodné politické iniciatívy v oblasti udržateľnosti a transformácie dopravných systémov však môžu vytvoriť nové potreby týkajúce sa údajov. Tieto potreby sa po ich identifikovaní budú musieť včas vyhodnotiť a prediskutovať v rámci Expertnej skupiny pre štatistiku železničnej dopravy.

4. ZÁVERY

Vykonávanie nariadenia (EÚ) 2018/643 bolo úspešné a výsledky sa považujú za pozitívne. Osvedčený mechanizmus v Eurostate a na vnútroštátnej úrovni umožňuje tvorbu štatistiky, ktorá je porovnateľná a dosahuje vysokú úroveň kvality.

Eurostat vyvíja maximálne úsilie, aby pomohol členským štátom pri vykonávaní nariadenia a vypracúvaní kvalitnej štatistiky. Vyvinul IT systém a zaviedol komunikačné metódy, ktorých cieľom je minimalizovať záťaž vykazujúcich krajín vyplývajúcu zo správy údajov. Okrem toho Eurostat poskytuje usmernenia o spôsobe zlepšenia kvality údajov a zníženia záťaže pri zbere a vykazovaní údajov.

Štatistika železničnej dopravy sa bezprostredne uplatňuje pri vývoji, vykonávaní a monitorovaní politik na vnútroštátnej a európskej úrovni. Záujem o údaje prejavil okrem tvorcov politik aj rad organizácií a ďalších používateľov, ako sú výskumní pracovníci a analytici, a Eurostat zaisťuje, aby táto štatistika železničnej dopravy zostala dobre viditeľnou prostredníctvom jej šírenia rôznymi spôsobmi.